

Hans Frederik Hansen, faðir Hav-

spurningin um kooperatívt fyrirtaksemi. Hann er ógvuliga hugtíkin av hesum slagi av økonomiskum demokrati og mælir ferð eftir ferð til at stovna samvirki ella samtekur, ið skulu taka sær av fiskasølumálum og yvirtaka alla heil- og smásølu. Hann argumenterar bæði við reint búskaparligum og søguligum argumentum ella við meira kenslubornum. Í eini grein um óskilið við kontrabókum,

Sámal Petur Hansen, vinmaður Havstreym

sum skuldbant fiskafólkið til keypmenn fyri lívið, tekur hann soleiðis til:

«Vit kunnu hugsa okkum, hvørja lagnu bornini í hesum mongu heimum vaksa upp til, og tí er nú stundin komin at rópa varsko til føroysk fiskafólk. Vit mugu skipa okkum til stríð móti tí skendsku mergsúgving og færa okkara stríð fram móti ljósari tíðum. Tað komandi ættarliðið má ikki offrast á altarum

Hans Petur Petersen, bróður Havstreym

fyrí T-skipanini. Nóg mikið er longu offrað á offurbálum fyrí órættvísi og mergsúgving. Vit mugu sjálvi taka umsetningin í egnar hendur».

Síðan greiðir hann frá fyrimunum við keypssamtøkum og framleiðslusamtøkum.

Havstreym var púra greiður yvir, at fakligt stríð ikki kundi fæst uttan politiskt stríð. Í hesum stríddist hann á tveimum hermótum, við tað at tann nýstovnaði javnaðarflokkurin varð álopin bæði frá sambands- og sjálvstýrissíðu. Í hesum stríði visti hann, sum tann politiskt skulaði maður hann var, á, at væl kundu fiskimenn vinna nakrar lønarbetar, men nøkur munandi og avgerandi broyting fekt ikki við verandi samfelagsskipan. Hann gekk út frá teimum søguliga víðurskiftunum, visti hvussu arbeiðarafjeldin í stni tíð hevði hjálpt borgaraskapinum til ræðið. Sjálf fekk henda fjeld politiskt vald við atkvøðurætti, og henda rætt átti ein at nýtt til at taka kapitalvaldið frá borgaraskapinum:

«At tilogna sær statin uttan at broyta ognarrættin, er eins og at koyra ein mann inn í eitt hús fult av mati fyrí at svolta í heil».

Føroyska tjóðskaparrørslu sá Havstreym sum eina frukt av tí kapitalistiska gjøgnumbrotinum í Føroyum, og hann víðgongur, at so leingi føroyingar stríðast fyrí sjálvræði, fara nógvir fiskimenn og arbeiðarar at seta sjálvstýrisstríðið fram um stættastriðið.

Sjálvur heldur Havstreym, at føroyingar óivað kunnu vinna nógv gott við meira sjálvstýri, men samstundis undirstrikir hann, at hvørki sambandsflokkurin ella sjálvstýrisflokkurin kunnu hjálpa fjeldini «ut undan tí trælaki, hon nú livir undir». Tað, sum umræður, er at gerast búskaparliga frælsur. Tann tunga byrðan, vit kenna er at vera bundin til kapitalvaldið. Um hetta er danskt ella føroyskt er honum eitt feitt, og tí mælir hann fiskimönnum til at fylgja javnaðarflokkinum; so er eingin «vandi» við fullfíggiðum sjálvstýri, tí endamálið javnaðarflokksins er «ein samfundsskipan, hvar øll utbyting av arbeiðaranum er burturtíkin, við at fiskimenn sjálvir taka alla framleiðslu og alla solu í egnar hendur».

Havstreym hevði gott skil á búskapi og fylgdi væl við tí, sum hendi á búskaparliga økinum í útheiminum. Hann er helst ein tann fyrsti her heima, sum roynir at greiða føroyingum frá teim djúpari liggjandi orsøkunum til ta heimsumfatandi búskaparkreppu, sum eisini um hetta mundið meint rakti Norðurlond og Føroyar.

Hann visti á, at búskaparkreppur eru ein natúrligur partur av lðnaðarsamfelagnum, so leingi framleiðslan er skipað kapitalistiskt. Henda framleiðsla, sum byggir á fría kapping og privatan ognarrætt til framleiðslutólina, hevur bert eitt endamálið: *profit*. Henda framleiðsluskipan má enda við yvirframleiðslu, monopolisering, kreppu og arbeidsløysi.

Hann analyserar eisini kreppuna her heima og visir á, at orsøkirnar lutvist koma uttaneftir og lutvist stava frá innlendis víðurskiftum — fyrst og fremst teimum illa skipaðu føroysku fiskasølu víðurskiftunum. Føroyskir, utflytarar selja til fiskakeyparar, sum teir eru heftir at, og sum bert ynskja at halda lágar prísir fyrí at økja um profittin.

Tað, sum kundi bót um hetta óskil, var ein betur skipað fiskasøla, men ikki ein fiskasøla á privatkapitalistiskum grundarlagi. Hetta vildi bert fært til skipaða mergsúgving í staðin fyrí planleysa framleiðslu. Heldur eigur øll fiskasøla at verða skipað á kooperativum grundarlagi, sum er tað slag av sosialisering, ið kann geva fólkinum ágóðan av teirra arbeiði.

Fakligi stríðsmaðurin

Sum nevnt legði Havstreym stóran dent á, at fakligt og politiskt stríð vóru tvær síður av somu sök. Hann færdi nýggj sjónarmið inn í tað fakpolitiska stríðið hjá fiskimönnum við tað, at hann vildi seta 'onnur krøv enn bert tey peningaligu. Ikki tí, hesi krøv vóru í sjálvum sær átrokandi al tann tíð bæði peningainntøkur og realinntøkur fiskimanna vóru fallandi í tí tíðarskeiði, hann virkaði sum skrivandi maður.

Men hann kravdi eisini almenna víðurkenning av fiskimanninum. Vildi hava hesa stætt víðurkenda sum ein av samfagsins grundstuðlum, og visti á, at ein kundi t.d. ikki tala um fusturlandskærleika og samstundis undirmeta ta stætt, sum heit samfelagnum uppi.

Havstreym royndi eisini upp undir sáttmála samráðingar at nýta tey mest nútímans argument, sum tá vóru uppi í tíðini hjá framtakssinnaðum búskapartróðingum: Hann visir á, at tað nú ráddi um at økja um keypiorkuna til tess at fáa gongd á samfelagsbúskapin og stuðlaði út frá hesum kravið um 36% av fonginum í staðin fyrí 33 1/2% við sáttmála samráðingar. Hann talaði fyrí deyvum oyrum.

Um árskeftið 1931/32 varð Havstreym valdur til formann í Føroya Fiskimannafelag. Tað vóru fiskimenn úr Gøtu, sum stillaðu hann upp, og fekk hann framúr góða undirtøku. Hann varð valdur við stórum meiriluta. Við hesum vali fingi fiskimenn fyrí fyrstu ferð ein av teirra egnu — ein fiskimann til formann.

Móðir Havstreym, Anna Maria var undan Ryggi í Havn. Hon doyði 20. apríl 1972 og gjordist sostatt næstan 100 ára gomul